

اطلاعات مالی باکیفیت، لازمه مدیریت کارآمد

عسگر پاک مراد^۱ - یاسر پوریان^۲

چکیده

هدف از این مقاله بررسی ضرورت به کارگیری اطلاعات مالی با کیفیت از جانب مدیران در جهت نیل به اهداف سازمانی می باشد. بدین منظور ابتدا مفهوم داده و اطلاعات شرح داده می شود. سپس به ارائه ویژگی های اطلاعات سودمند می پردازیم و در ادامه با برشمردن ویژگی های کیفی اطلاعات مالی، ضرورت به کارگیری اطلاعات مالی با کیفیت برای مدیران سازمان ها در جهت نیل به اهداف سازمانی تشریح می گردد.

واژگان کلیدی: اطلاعات، اطلاعات مالی، ویژگی های کیفی اطلاعات مالی، مدیریت کارآمد

مقدمه

تحولات در قلمرو فعالیت های تجاری و اقتصادی در دهه های اخیر با چنان سرعتی رخ داده است که تصمیم گیری و اداره واحدهای انتفاعی را به امری پیچیده تبدیل کرده است. گسترش و جهانی شدن فعالیت های یاد شده، رقابت بین بنگاه های اقتصادی را چه در داخل مرزها و چه در خارج آن بیشتر کرده است. به تبع اثرات این عوامل و سایر عواملی از این دست، اداره و حفظ واحدهای انتفاعی به صورت مشکلی پیش روی مدیران واحدها قرار دارد و به همین دلیل فرآیند تصمیم گیری به عنوان حساس ترین و با اهمیت ترین وظیفه مدیران، به مراتب پیچیده تر از گذشته شده است (نیکومرام و همکاران، ۱۳۷۸، ۳).

۱. دانشجوی دکتری حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب.
۲. دانشجوی دوره کارشناسی ارشد مدیریت دولتی گرایش مالی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب

مقدمه

تحولات در قلمرو فعالیت های تجاری و اقتصادی در دهه های اخیر با چنان سرعتی رخ داده است که تصمیم گیری و اداره واحدهای انتفاعی را به امری پیچیده تبدیل کرده است. گسترش و جهانی شدن فعالیت های یاد شده، رقابت بین بنگاههای اقتصادی را چه در داخل مرزها و چه در خارج آن بیشتر کرده است. به تبع اثرات این عوامل و سایر عواملی از این دست، اداره و حفظ واحدهای انتفاعی به صورت مشکلی پیش روی مدیران واحدها قرار دارد و به همین دلیل فرآیند تصمیم گیری به عنوان حساس ترین و با اهمیت ترین وظیفه مدیران، به مراتب پیچیده تر از گذشته شده است (نیکومرام و همکاران، ۱۳۷۸، ۳).

انسان در تمام طول تاریخ برای شناخت پدیده ها و کاهش ابهام درباره ناشناخته ها به اطلاعات نیازمند بوده به طوری که آغاز تاریخ بشر با توانایی او در انباشت اطلاعات و مبادله آن مقارن بوده است. در یک واحد اقتصادی کار اصلی مدیر تصمیم گیری است و مبنای تصمیم گیری نیز وجود اطلاعات است به طوری که بدون اطلاعات درست نمی توان تصمیمات منطقی اتخاذ نمود. بنابراین اطلاعات چیزی است که ابهام را کاهش می دهد و انسان را به تصمیم گیری منطقی و درست وا می دارد.

انسان پیش از شروع هر کاری به عاقبت آن کار می اندیشد و سپس راهکار مناسب را تعیین می کند به خصوص این که تصمیم گیری مربوط به مسائل مالی باشد. لذا کسب اطلاعات به هنگام، صحیح و در خور اتکاء مربوط به فعالیت های مالی بنگاه های اقتصادی یکی از شرط های اولیه ورود مردم به سرمایه گذاری است. بنابراین اطلاعاتی که در فرآیند گزارش گیری مالی مؤسسات فراهم می شود باید به گونه ای باشد که علاوه بر این که یاری رسان مدیران سازمان ها در جهت اجرای وظایف مدیریتی از قبیل برنامه ریزی، تصمیم گیری و کنترل واحد تحت سرپرستی خود باشد، سرمایه گذاران را نیز در ارزیابی عملکرد مدیریت، از لحاظ حفظ و تخصیص بهینه منابع یاری دهد.

پس از انقلاب صنعتی در اروپا، رفته رفته اندیشه جدایی مالکیت از مدیریت (تئوری نمایندگی) مطرح شد و در نتیجه مالکان همواره نگران اندوخته های خود و مدیران نیز در اندیشه رفع نگرانی صاحبان بنگاه های اقتصادی بودند و برای این که مالکان را به طور پیوسته در جریان امور این بنگاه ها قرار دهند به ارائه گزارشات مالی می پرداختند (ایلخانی، ۱۳۸۰، ۲۰). به این ترتیب ساختار جدید مالکیت و مدیریت، دامنه مسئولیت حسابداری را افزایش داد و ارائه گزارش های مالی را بر اساس

نیاز استفاده کنندگان ضروری ساخت. بنابراین گزارشگری مالی بیش از آنکه گزارش مالی صرف باشند، وسیله ای برای برقراری ارتباط بین شرکت ها، مدیریت و مالکان آنها تلقی می شود.

مفهوم اطلاعات و اطلاعات مالی

جانسون^۱ (۱۹۰۷-۱۹۸۴) در فرهنگ مشهور انگلیس^۲ مورخ ۱۷۵۵، سه معنا را برای اطلاعات ذکر کرده است:

- بینش و آگاهی^۳ که به کسی داده می شود، آموختن^۴
- تفهیم اتهامی یا عهده دار شدن مسئولیتی
- عمل مطلع کردن یا سوق دادن به کاری.

معنای دوم در حوزه حقوقی کاربرد دارد و معنای سوم از زمان های قدیم تغییر نکرده است و هر دو معنا در فلسفه یونان ریشه دارند. طبق نظر جانسون "اطلاعات" به معنای بینش و آگاهی است که به کسی داده می شود و نشان دهنده عمل گفتن چیزی به کسی است که (احتمالاً) از محتوای پیام غافل بوده است. واژه آموختن وابسته به فرآیند آموزش است و با مفاهیم زیر وابسته است:

- دلیل آوردن برای فردی
- گوش دادن به آنچه فردی می گوید
- پیام دهنده پیام (Capurre, 1985, p.p. 3-5).

معنای اطلاعات در هر سازمان بسیار فراتر از آن چیزی است که تصور می شود. اطلاعات عبارت است از داده پردازش شده ای که گیرنده پیام آن را تفسیر و درک می کند. باید توجه داشت کسی که اطلاعات را می فرستد آن را تغییر شکل می دهد. از آنجا که فرآیند تفکر و فهم افراد متفاوت است، پیام می تواند معنای مختلفی داشته باشد. برای تبدیل داده ها به اطلاعات باید داده ها تحلیل، خلاصه یا پردازش شوند. اگر بخواهیم تعریف کاملی از اطلاعات ارائه دهیم باید بگوییم اطلاعات، داده های پردازش شده ای هستند که منجر به تغییر رفتار انسان می شوند (ثاقب تهرانی و تدین، ۱۳۸۴، ۵).

برخی اطلاعات را وابسته به تغییراتی می دانند که در تصویر ذهنی و درونی گیرنده تأثیر می گذارد. این تعاریف به منابع اطلاعات یا مجموعه نمادها که بارها معنایی دارند یا دریافت کننده اطلاعات نیز اشاره داشته اند. اطلاعات را گاه چیزی دارای "موجودیت" (اطلاعات ذخیره شده در کتاب ها و رسانه های دیگر) و گاه "فرایند" (فرایندی که در کتاب ها و رسانه ها ذخیره شده یا فرایندی که فردی خودش را مطلع می کند) دانسته اند. از دو واژه داده و دانش (شناخت/معرفت) که بیشتر به جای اطلاعات به کار برده می شوند، تعاریف زیادی ارائه شده، اما درباره تفاوت میان آن توافقی نشده است.

طبق تعریفی دیگر، اطلاعات داده ای است که دارای شکل و ساختار بوده و سازمان یافته می باشد و متضمن انتقال و

1. Johnson
2. English
3. Intelligence
4. Instruct

دریافت دانش است. اطلاعات گزینه های جدید را آشکار می ساخته یا موجب حذف گزینه نامربوط می گردد و سرانجام افراد را تحت تاثیر قرار داده و آنها را برمی انگیزد. اطلاعات شامل داده ها، تصاویر، اسناد و متون هستند که غالباً به نحوی پیچیده و در هم تنیده شده اند. اما در بافتی با معنی و سازمان یافته جای دارند. اصطلاح "داده" معمولاً به معنای اجزاء تشکیل دهنده اطلاعات به کار می رود. با این همه به خاطر داشتن یک نکته حائز اهمیت است که اطلاعات معنایی به مراتب وسیع تر از ارقام دارد (غلامزاده و فتوحی، ۱۳۷۷، ۳۹).

در یکی از منابع منتشر شده یونسکو، اطلاعات به این شکل تعریف شده است:

"اطلاعات یک منبع است و در دنیای جدید کنونی مثل انرژی یا نیروی کار با مهارت خیلی مهم است. در همه کشورها و در سال های اخیر اطلاعات به تدریج متولد شده است و دارای تنوع گسترده ای از مشاوره تا مطالعه موردی، از تنظیم یا سرهم کردن یک ماشین کاملاً پیچیده تا فعالیت های ارتقائی و نظارت در اطلاعات فنی و علمی است. در این حالت، اطلاعات کالایی بین المللی است که کشورها را برمی انگیزد تا با هم کار کنند و همکاری بیشتری داشته باشند. در این راستا ارتباطات را هم باید در نظر گرفت، زیرا ارتباطات و اطلاعات بی شک از کلمات کلیدی زمان ما هستند". (Guinchat, 1987, p.313)

اطلاعات مالی مهمترین نوع اطلاعاتی است که در تصمیم گیری های اقتصادی مؤثر است. همچنین مهمترین نوع اطلاعاتی است که تصمیم گیرندگان مختلف نسبت به یک مؤسسه یا سازمان به آن احتیاج دارند. اگر اطلاعات مربوط به معاملات و عملیات مالی یک سازمان اعم از کوچک و بزرگ را فهرست کنیم به قدری مفصل و طویل خواهد شد که هیچ فایده ای برای تصمیم گیری های مختلف نخواهد داشت. بنابراین لازم است که اطلاعات مربوط به مؤسسات و سازمان ها به نحوی فراهم شود که برای تصمیم گیری های مختلف مفید و قابل استفاده و در انجام دادن و کنترل عملیات مؤثر باشد (علیمدد، ۱۳۷۴، ۱۴).

ویژگی های اطلاعات سودمند

اطلاعات سودمند بر سه اصل دقیق بودن، به موقع بودن، و مربوط بودن استوار است این سه اصل مهمترین ویژگی اطلاعات به شمار می آیند.

دقیق بودن یعنی هیچ گونه اشتباه یا خطایی در اطلاعات راه ندارد. منظور از دقیق بودن اطلاعات این است که اطلاعات روشن باشد و دقیقاً معنی داده هایی را که بر آن مبتنی است، منعکس سازد. اطلاعات دقیق، تصویر دقیقی را در اختیار دریافت کننده قرار می دهد و این امر احتمالاً مستلزم آن است که اطلاعات به صورت نمودار و نه به صورت جدول ارائه شود. معنی دقیق بودن این است که اطلاعات از هرگونه جهت گیری و جانبداری مبری باشد.

قرار گرفتن به موقع اطلاعات در اختیار دریافت کننده ویژگی مهم دیگر اطلاعات سودمند است. به موقع بودن اطلاعات به معنای آن است که دریافت کنندگان به هنگام نیاز به اطلاعات دست یابند.

ذیربط بودن آخرین ویژگی مهم اطلاعات سودمند است در اینجا این پرسش مطرح است آیا اطلاعات به، چه، کجا، چه وقت و چگونه که از سوی دریافت کننده مطرح می شود پاسخ گوید (حکیمی پور، ۱۳۷۶، ۶۷).

سه ویژگی مهم که می تواند به مناسب و مربوط بودن اطلاعات بیافزاید عبارتند از:

۱. جزئیات: اطلاعات باید دارای حداقل موارد جزئی باشد. وجود هر حرف اضافه به معنای پردازش بیشتر، تحلیل اضافه تر، اشغال فضای بیشتر و احتمالاً منجر به اخذ تصمیم های بی ارزش می شود. با تغییر سطح سازمان، میزان جزئیات هم تغییر می کند. با بالا رفتن سطح سازمان بر میزان فشرده سازی و خلاصه سازی اطلاعات افزوده می شود. در سطوح پایین تر و در مورد اطلاعات کنترلی باید جزئیات کافی وجود داشته باشد.

۲. تکرار: اطلاعات باید به دفعاتی که به تصمیم یا فعالیت مربوط است، تولید شوند. اغلب گزارش ها در حالت عادی، در فاصله مشخصی تولید می شوند. این گزارش ها معمولاً مورد نیاز

اطلاعات یک منبع است و در دنیای جدید کنونی مثل انرژی یا نیروی کار با مهارت خیلی مهم است. در همه کشورها و در سال های اخیر اطلاعات به تدریج متولد شده است

سطوح عملیاتی است که باید به صورت روزانه اطلاعات بگیرند. اما در سایر سطوح معمولاً فاصله زمانی بیشتر بوده و از روی تقویم قابل تعیین نیستند.

۳. قابلیت فهم: اطلاعاتی که به شکل و سبک ویژه ای نمایش داده می شوند به آسانی برای مدیران قابل درک اند. تولید کننده اطلاعات باید از دانش فنی، سطح معلومات و خصوصیات فردی دریافت کننده و همچنین مشخصات گروهی که وی با آنها کار می کند آگاهی کافی داشته باشد. این امر به تولید کننده اطلاعات کمک می کند که بر اساس سطح درک مدیر به اطلاعات قالب داده و آنها را ارائه نماید. این تنها راه ارزش دادن به اطلاعات است (ثاقب تهرانی و تدین، ۱۳۸۴، ۷).

کیفیت اطلاعات

کیفیت اطلاعات به کیفیت خروجی سیستم تولید اطلاعات (سیستم های اطلاعاتی) اشاره دارد که می تواند در صورت گزارشات یا در صفحات اینترنتی موجود باشد. هوه و همکاران (۱۹۹۰) چهار بعد را برای کیفیت اطلاعات نام برده اند که شامل دقت، کامل بودن، سازگاری و ارزش است. (Gorla, N and et al, 2010, p.7)

کیفیت اطلاعات ارتباط تنگاتنگی با ارزش اطلاعات دارد. هنگام بازیابی کیفیت اطلاعات، در نهایت عوامل زیر تعیین کننده خواهند بود:

(۱) تناسب (۲) اعتمادپذیری (۳) اعتبار (۴) کامل بودن (۵) دقت (۶) به هنگام بودن (۷) زیبایی گرای (۸) معنابخشی در طول زمان (Marchand, 1990).

از یک سو، ارزش اطلاعات بستگی به جنبه های کیفیت اطلاعات دارد و از سوی دیگر به مفاهیمی همچون:

الف) آشنایی با منابع اطلاعات

ب) روش شناسی، نظیر مطالعات تحقیقی بازار

ج) روش های پردازش اطلاعات

د) کاربرپسند بودن عناصر اطلاعات

ه) پیچیدگی (مشکلی که باید حل شود)

و) سطح تشخیص کاربر (Marchand, 1990).

دلون و مک لئان در سال ۱۹۹۲ شاخص های دقت، به هنگام بودن، پایایی، جامع بودن، مربوط بودن و قابل فهم بودن را برای

تعیین سطح کیفیت اطلاعات اعلام داشته اند (Delone and Mclean, 1992).

مفهوم کیفیت اطلاعات با کنترل کیفی مرتبط است. بدون دقت و بدون اطلاعات به هنگام، کنترل کیفی ناممکن است. زمان بندی نیز به همان اندازه اهمیت دارد، زیرا اگر اطلاعات با سرعت کافی مهیا گردد، پیش از آن که مشکلات برای بار دوم و سوم ظاهر شوند، می توان آنها را شناسایی و اصلاح کرد.

گزارش های حسابداری

در تصمیم گیری مربوط به امور مالی، هر واحد تجاری باید سازوکاری را به کارگیرد که اطلاعات قابل اعتماد و مؤثر بر تصمیمات مالی را به موقع فراهم و در اختیار تصمیم گیرندگان قرار دهد. سازوکاری که اطلاعات مالی یک مؤسسه را گردآوری و در اختیار تصمیم گیرندگان قرار می دهد سازوکار حسابداری است (رضایی، ۱۳۸۰، ۸). انتقال اطلاعات حسابداری از طریق تهیه و انتشار گزارش های حسابداری صورت می گیرد. استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری ممکن است درون سازمانی یا برون سازمانی باشند (Wild & Carter, 1995).

استفاده کنندگان گزارشات مالی و نیازهای اطلاعاتی آنان

گزارشات مالی برای استفاده کنندگان تهیه می شود و چون استفاده کنندگان از گروه های مختلفی تشکیل شده اند لذا باید گزارشاتی تهیه شود که نیازهای تعداد بیشتری از استفاده کنندگان

انتقال اطلاعات حسابداری از طریق تهیه و انتشار گزارش های حسابداری صورت می گیرد. استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری ممکن است درون سازمانی یا برون سازمانی باشند

مالی را به افراد خارج از شرکت منتقل کند زیرا مدیریت با توجه به الزام افشای اطلاعات مالی، افشای اطلاعات مجزای دیگری را برای آنها سودمند می‌داند.

هدف صورت‌های مالی

هدف صورت‌های مالی عبارت از ارائه اطلاعاتی تلخیص و طبقه‌بندی شده درباره وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری است که برای طیفی گسترده از استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی در اتخاذ تصمیمات اقتصادی مفید واقع گردد (مکرمی، ۱۳۷۴، ۹).

صورت‌های مالی همچنین نتایج وظیفه مباشرت مدیریت یا حسابدگی آنها را در قبال منابعی که در اختیارشان قرار گرفته منعکس می‌کند. استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، برای اتخاذ تصمیمات اقتصادی، غالباً خواهان ارزیابی وظیفه مباشرت یا حسابدگی مدیریت می‌باشند. تصمیمات اقتصادی مزبور به عنوان نمونه شامل مواردی از قبیل فروش یا حفظ سرمایه‌گذاری در واحد تجاری و انتخاب مجدد یا جایگزینی مدیران می‌باشد.

الف) خصوصیات کیفی اطلاعات مالی

خصوصیات کیفی به خصوصیتی اطلاق می‌شود که موجب می‌گردد اطلاعات ارائه شده در صورت‌های مالی برای استفاده‌کنندگان در راستای ارزیابی وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری مفید واقع شود. برخی خصوصیات کیفی به محتوای اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی و برخی دیگر به چگونگی ارائه این اطلاعات مربوط می‌شود:

الف) خصوصیات کیفی مرتبط با محتوای اطلاعات
خصوصیات کیفی اصلی مرتبط با محتوای اطلاعات، "مربوط بودن" و "قابل اتکا بودن" است. هرگاه اطلاعات مالی مربوط و قابل اتکا نباشد، مفید نخواهد بود (سازمان حسابرسی، ۱۳۸۹، ۱۷).

۱. مربوط بودن اطلاعات مالی

اطلاعاتی مربوط تلقی می‌شود که بر تصمیمات اقتصادی استفاده‌کنندگان در ارزیابی رویدادهای گذشته، حال یا آینده یا تأیید یا تصحیح ارزیابی‌های گذشته آنها مؤثر واقع شود که خود متشکل از دو ویژگی انتخاب خاصه و ارزش پیش‌بینی و ارزش تأیید کنندگی می‌شود.

۱-۱. ارزش پیش‌بینی‌کنندگی و ارزش تأییدکنندگی:

اطلاعات مربوط یا دارای ارزش پیش‌بینی‌کنندگی و یا حائز ارزش تأییدکنندگی است. نقش‌های پیش‌بینی‌کنندگی و تأییدکنندگی اطلاعات به هم مربوط می‌باشند. به طور مثال، اطلاعات در مورد سطح و ساختار فعلی داراییهای واحد تجاری، برای استفاده‌کنندگانی که سعی دارند توان واحد تجاری را در استفاده از فرصتها و واکنش به شرایط نامطلوب پیش‌بینی کنند، دارای ارزش است. همین اطلاعات دارای نقش تأییدکنندگی در مورد پیش‌بینی‌های گذشته مثلاً درباره ساختار واحد تجاری و محاصل عملیات می‌باشد.

را پاسخگو باشد و این امر عملی نمی‌شود مگر این‌که نیازهای مشترک استفاده‌کنندگان تعیین و سپس با توجه به نیازهای مشترک آنها گزارشات مالی تهیه شوند. در غیر این صورت اگر قرار باشد گزارشات مالی نیازهای کلیه استفاده‌کنندگان را پاسخگو باشد باید برای هرگروه استفاده‌کننده گزارشات خاص آنها را تهیه نمود که چنین کاری مستلزم صرفه وقت و هزینه زیادی است و از طرفی تهیه چنین گزارشاتی الزامی و ضروری نیست. بنابراین نیازهای مشترک استفاده‌کنندگان ملاک تهیه گزارشات مالی قرار می‌گیرند. برای شناسایی این نیازهای مشترک، ابتدا باید گروه‌های مختلف استفاده‌کننده را شناخت که اغلب آنها عبارتند از: تأمین‌کنندگان کالا، بستانکاران تجاری، مشتریان، دولت و سازمان‌های وابسته، عموم مردم، کارکنان، اعتباردهندگان و سرمایه‌گذاران. گروه اصلی و عمده استفاده‌کنندگان گزارشات مالی سرمایه‌گذارانی هستند که جهت تصمیم‌گیری‌های خود نیاز به اطلاعاتی در مورد سوددهی، عملکرد مؤسسات و مدیریت آنها، توانایی کسب سود، سیاستهای تقسیم سود و غیره دارند تا بتوانند به کمک این گونه اطلاعات در مورد خرید، نگهداری یا فروش سهام تصمیم‌گیری کنند (Foster, 1986, p. 2).

صورت‌های مالی، بخش اصلی فرایند گزارشگری مالی را تشکیل می‌دهد. در حال حاضر یک مجموعه کامل صورت‌های مالی شامل ترانزنامه، صورت سود و زیان، صورت سود و زیان جامع و صورت جریان وجوه نقد (که از آنها به عنوان صورت‌های مالی اساسی یاد می‌شود) و یادداشتهای توضیحی می‌باشد. دیگر موارد تشکیل‌دهنده گزارشگری مالی مواردی از قبیل گزارش مدیران درباره فعالیت واحد تجاری و گزارش تحلیلی مدیران می‌باشد که همراه با گزارش حسابرس مستقل (و حسب مورد گزارش بازرس قانونی) و صورت‌های مالی مجموعه‌ای تحت عنوان گزارش مالی سالانه را تشکیل می‌دهد. سایر گزارش‌های مالی که به‌طور موردی و با اهداف خاص تهیه می‌شود دربرگیرنده مواردی از قبیل گزارش‌های مالی تهیه شده به‌منظور دریافت تسهیلات مالی از بانکها، گزارش توجیهی هیئت مدیره جهت افزایش سرمایه در مورد شرکت‌های سهامی و اظهارنامه مالیاتی می‌باشد. گزارشگری مالی منعکس‌کننده حسابدگی واحد تجاری در قبال منابع آن است و از این رو مبنایی برای ارزیابی وظیفه مباشرت مدیریت و اتخاذ تصمیمات اقتصادی فراهم می‌آورد. صورت‌های مالی به‌عنوان بخش اصلی فرایند گزارشگری مالی، به استفاده‌کنندگان مختلف در ارزیابی وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری یعنی یاری می‌رساند. گزارشگری مالی نه فقط صورت‌های مالی بلکه سایر طرق انتقال اطلاعاتی را در برمی‌گیرد که به‌طور مستقیم یا غیر مستقیم به اطلاعات مالی تهیه شده توسط سیستم حسابداری ذیربط مربوط می‌باشند یعنی اطلاعات مربوط به منابع، تعهدات، درآمدهای یک شرکت، و غیره. مدیریت ممکن است به وسیله گزارش‌های مالی، اطلاعاتی غیر از صورت‌های

۲-۱. انتخاب خاصه:

برای ارائه اقلام در صورتهای مالی باید خاصه قلم مورد ارائه انتخاب شود. صورتهای مالی تنها می‌توانند آن خاصه‌هایی را ارائه کنند که برحسب واحد پول قابل بیان است. چندین خاصه پولی وجود دارد که می‌توان در صورتهای مالی ارائه کرد از قبیل بهای تمام شده تاریخی، بهای جایگزینی یا خالص ارزش فروش. انتخاب خاصه‌ای که قرار است در صورتهای مالی گزارش شود باید مبتنی بر مربوط بودن آن به تصمیمات اقتصادی استفاده‌کنندگان باشد اطلاعات در مورد سایر خاصه‌ها از جمله خاصه‌های غیرقابل بیان به پول از قبیل مقادیر و سررسیدها را می‌توان با شرح اقلام در صورتهای مالی یا یادداشتهای توضیحی به استفاده‌کننده انتقال داد.

۲. قابل اتکا بودن اطلاعات مالی

برای این که اطلاعات مفید باشد باید همچنین قابل اتکا باشد. اطلاعاتی قابل اتکاست که عاری از اشتباه و تمایلات جانبدارانه بااهمیت باشد و به طور صادقانه معرف آن چیزی باشد که مدعی بیان آن است یا به گونه‌ای معقول انتظار می‌رود، بیان کند. قابل اتکا بودن اطلاعات شامل ویژگی‌های کامل بودن، احتیاط، بیطرفی، بیان صادقانه و رجحان محتوی بر شکل می‌شود.

۲-۱. کامل بودن:

اطلاعات مندرج در صورتهای مالی باید با توجه به کیفیت اهمیت و ملاحظات مربوط به فزونی منافع بر هزینه تهیه و ارائه آن، کامل باشد. حذف بخشی از اطلاعات ممکن است باعث شود که اطلاعات نادرست یا گمراه‌کننده شود و لذا قابل اتکا نباشد و از مربوط بودن آن کاسته شود.

۲-۲. احتیاط:

تهیه‌کنندگان صورتهای مالی در عین حال باید با ابهاماتی که به‌گونه‌ای اجتناب‌ناپذیر بر بسیاری رویدادها و شرایط سایه‌افکننده برخورد کنند. نمونه این ابهامات عبارت است از قابلیت وصول مطالبات، عمر مفید احتمالی داراییهای ثابت مشهود و ... چنین مواردی با رعایت احتیاط در تهیه صورتهای مالی و همراه با افشای ماهیت و میزان آنها شناسایی می‌شود. احتیاط عبارت است از کاربرد درجه‌ای از مراقبت که در اعمال قضاوت برای انجام برآورد در شرایط ابهام مورد نیاز است به‌گونه‌ای که درآمدها یا داراییها بیشتر از واقع و هزینه‌ها یا بدهیها کمتر از واقع ارائه نشود.

۲-۳. بی طرفی:

اطلاعات مندرج در صورتهای مالی باید بی‌طرفانه یعنی عاری از تمایلات جانبدارانه باشد. چنانچه انتخاب و یا ارائه این اطلاعات به‌گونه‌ای باشد که بر تصمیم‌گیری یا قضاوت در جهت نیل به نتیجه‌ای از قبل تعیین شده، اثر گذارد، صورتهای مالی بی‌طرف نمی‌باشد.

۲-۴. بیان صادقانه:

اطلاعات باید اثر معاملات و سایر رویدادهایی را که ادعا می‌کند بیانگر آن است یا به گونه‌ای معقول انتظار می‌رود بیانگر آن باشد به‌طور صادقانه بیان کند. بدین ترتیب مثلاً ترازنامه باید بیانگر صادقانه اثرات معاملات و سایر رویدادهایی باشد که منجر به عنصری در تاریخ ترازنامه شوند که معیارهای شناخت را احراز کرده باشند.

۲-۵. رجحان محتوا بر شکل:

اگر قرار است اطلاعات بیانگر صادقانه معاملات و سایر رویدادهایی که مدعی بیان آنهاست باشد، لازم است که این اطلاعات براساس محتوا و واقعیت اقتصادی و نه صرفاً شکل قانونی آنها به حساب گرفته شود.

ب) خصوصیات کیفی اصلی مرتبط با نحوه ارائه اطلاعات

خصوصیات کیفی اصلی مرتبط با نحوه ارائه اطلاعات، " قابل مقایسه بودن" و " قابل فهم بودن" است. حتی اگر اطلاعات مربوط و قابل اتکا باشد، مفید بودن آن در صورت قابل مقایسه نبودن و قابل فهم نبودن دچار محدودیت خواهد بود خصوصیات کیفی قابل مقایسه بودن و قابل فهم بودن، بر مفید بودن اطلاعات می‌افزاید.

۱. قابل مقایسه بودن اطلاعات مالی

استفاده‌کنندگان صورتهای مالی باید بتوانند صورتهای مالی واحد تجاری را طی زمان جهت تشخیص روند تغییرات در وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری مقایسه نمایند. استفاده‌کنندگان همچنین باید بتوانند صورتهای مالی واحدهای تجاری مختلف را مقایسه کنند تا وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی آنها را نسبت به یکدیگر بسنجند. برای آنکه اطلاعات مالی قابل مقایسه باشند باید در تهیه و ارائه اطلاعات از رویه‌های حسابداری مبتنی بر اصول پیروی شود و این رویه‌ها به طور یکنواخت به کار رود و علاوه بر آن توضیحات کافی نسبت به اطلاعات فراهم شده ارائه گردد (حسن آقایی، ۱۳۸۳، ۲۸). قابلیت مقایسه، همگونی روش‌های مورد استفاده طی دوره‌های مختلف و ارزش و بار اطلاعاتی تصمیمات اتخاذ شده را افزایش خواهد داد. اهمیت و ارزش اطلاعات بستگی به این دارد که استفاده‌کنندگان مختلف بتوانند از آن استفاده کنند (جعفری، ۱۳۷۲، ۸۴). این ویژگی نیز متشکل از دو ویژگی ثابت رویه و افشای مناسب می‌شود:

۱-۱. ثبات رویه:

قابل مقایسه بودن مستلزم این امر است که اندازه‌گیری و ارائه اثرات مالی معاملات و سایر رویدادهای مشابه در هر دوره حسابداری و از یک دوره به دوره بعد با ثبات رویه انجام گیرد و همچنین هماهنگی رویه توسط واحدهای تجاری مختلف حفظ شود.

۲-۱. افشای مناسب:

یکی از پیش شرطهای قابل مقایسه بودن، افشای رویه‌های حسابداری بکار رفته در تهیه صورت‌های مالی و همچنین افشای هرگونه تغییرات در آن رویه‌ها و اثرات چنین تغییراتی می‌باشد. استفاده‌کنندگان باید قادر باشند تفاوت بین رویه‌های حسابداری برای معاملات و سایر رویدادهای مشابه را که توسط یک واحد تجاری طی دوره‌های مختلف بکار گرفته شده و رویه‌هایی را که توسط واحدهای تجاری مختلف اتخاذ شده است، تشخیص دهند.

۲. قابل فهم بودن اطلاعات مالی

یک خصوصیت کیفی مهم اطلاعات مالی که آن هم به نحوه ارائه مندرج در صورت‌های مالی این است که به آسانی برای استفاده‌کنندگان قابل درک باشد. این خصوصیت نیز شامل ویژگی‌های ادغام و طبقه بندی و توان استفاده‌کنندگان می‌شود.

۲-۱. ادغام و طبقه بندی:

یک عامل مهم در قابل فهم بودن اطلاعات مالی نحوه ارائه آنهاست. برای این که ارائه اطلاعات مالی قابل فهم باشد لازم است که اقلام به‌نحوی مناسب در یکدیگر ادغام و طبقه‌بندی شود.

۲-۲. میزان توان استفاده‌کنندگان:

صورت‌های مالی برای رفع نیازهای استفاده‌کنندگان مختلفی که از درجات مختلف آگاهی از فعالیت‌های تجاری و اقتصادی و نحوه حسابداری برخوردارند، تهیه می‌شود. معیذا اطلاعات مالی عموماً براساس این فرض که استفاده‌کنندگان از آگاهی معقولی در مورد فعالیت‌های تجاری و اقتصادی و نحوه حسابداری برخوردارند و اینکه مایل به مطالعه اطلاعات با تلاش معقولی هستند، تهیه می‌شود. درعین‌حال، اطلاعات پیچیده‌ای که جهت رفع نیازهای تصمیم‌گیری اقتصادی مربوط تلقی می‌شود نباید به بهانه مشکل بودن درک آن توسط برخی استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی حذف شود، گرچه این گونه اطلاعات نیز باید حتی‌المقدور به گونه‌ای ساده ارائه شود.

مدیریت و اطلاعات مالی

امروزه اهمیت اطلاعات و اطلاع‌رسانی بر کسی پوشیده نیست. اطلاعات بعنوان منبع اصلی قدرت و تسلط بر دیگران نقش مهمی را برعهده دارد. یکی از اساسی‌ترین و حیاتی‌ترین کاربردهای اطلاعات را می‌توان در زمینه‌های مدیریت مشاهده کرد. به کارگیری اطلاعات صحیح، دقیق و بموقع در تصمیم‌گیری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و دیگر مسایل مدیریت می‌تواند در سرنوشت سازمان بسیار موثر باشد (معاونت اداری مالی سازمان صدا و سیما، ۱۳۸۹، ۱).

اصلی‌ترین مولفه تصمیم‌گیری اطلاعات است و فایده اطلاعات مالی در تصمیم‌گیری بر همگان روشن است. اغلب تصمیمات مدیران تبعات مالی دارد، بنابراین اطلاعات مالی اهمیت بسیار می‌یابد. مدیریت صحیح و کارآمد بدون استفاده از دانش حسابداری و بدون اتکا و استناد مداوم بر اطلاعات مالی، ناممکن و یا لاقط کم حاصل است. تدارک اطلاعات مالی به صورت سیستماتیک و هدفمند، مستلزم طراحی و به کارگیری نظام اطلاعات مالی است. این نظام مسؤلیت جمع‌آوری و گزارشگری اطلاعات مالی را برعهده دارد، به نحوی که در تصمیم‌گیری سودمند واقع شود. اطلاعات فراهم شده زمانی در تصمیم‌گیری مفید است که از ویژگی‌های کیفی نظیر مربوط بودن، قابل اعتماد بودن و قابلیت مقایسه برخوردار باشد (نیکومرام وهمکاران، ۱۳۷۸، ۱۷).

مدیریت واحد تجاری مسئول تهیه و ارائه صورت‌های مالی می‌باشد. مدیریت به شکل و محتوای صورت‌های مالی علاقه‌مند است زیرا این صورتهای ابزار اصلی انتقال اطلاعات مالی در مورد واحد تجاری به اشخاص خارج از آن است. مدیریت از اطلاعات اضافی در انجام وظایف برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و کنترل کمک می‌گیرد و قادر است شکل و محتوای چنین اطلاعات اضافی را در راستای رفع نیازهای خود تعیین کند. گزارش چنین اطلاعاتی خارج از دامنه کاربرد این مجموعه است. معیذا اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی منتشره بایستی با اطلاعات مورد استفاده مدیریت جهت ارزیابی وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری در تضاد نباشد. مربوط بودن یکی از ویژگی‌های مهم اطلاعات حسابداری است. کلیه اطلاعاتی را که در

منجر به ارتقاء سازمان در بازار از نظر پشتیبانی اطلاعات (مثل پیش بینی نیازهای مشتری) و افزایش بهره وری در سازمان (با استفاده از تصمیم گیری با کیفیت بالا) می گردد (Gorla, N and et al, 2010, p.9).

قابل مقایسه بودن به این معناست که اطلاعات تهیه شده در یک شرکت یا شرکت‌های متفاوت بر اساس اصول، روش‌های حسابداری، طبقه‌بندی، نحوه افشای حقایق و چارچوب مشابه ارائه شود تا خصوصیات مشابه آنها، مقایسه آنها را برای مدیران سازمان امکان‌پذیر سازد. قابل مقایسه بودن اطلاعات این امکان را به مدیریت یک سازمان یا واحد اقتصادی می دهد که علاوه بر اینکه امکان مقایسه عملکرد مالی واحد تحت سرپرستی خود را با سایر واحد ها یا سازمان ها برای استفاده کنندگان برون سازمانی از جمله سرمایه گذاران فراهم آورد، بلکه خود نیز با مقایسه صورت‌های مالی سازمان خود با سایر سازمان‌های مشابه و همچنین مقایسه اطلاعات مربوط به دوره‌های مختلف و عملکرد مالی و وضعیت مالی سازمان خود پی ببرد تا بتواند تصمیمات مقتضی را با توجه به شرایط موجود به مرحله اجرا درآورد و به اهداف سازمانی مدنظر خود دست یابد.

تصمیم‌گیری نسبت به یک مساله موثر واقع شود، اطلاعات مربوط می‌نامند. بنابراین، مربوط بودن را می‌توان در قالب تأثیر اطلاعات حسابداری بر تصمیم‌های استفاده کنندگان بویژه مدیران سازمان ها در مورد ارزیابی نتایج رویدادهای گذشته و پیش بینی آثار رویدادهای فعلی یا آتی و یا اصلاح انتظارات آنان بیان کرد.

افزایش کیفیت اطلاعات از قبیل دقت، کامل بودن و مربوط بودن منجر به کنترل بهتر هزینه و افزایش بهره وری سازمان مثل حاشیه سود و بهره وری در تصمیم گیری می گردد. اطلاعات دارای کیفیت پایین اثرات بدی بر هر سه سطح عملیاتی، تاکتیکی و استراتژیک سازمان خواهد داشت. در سطح عملیاتی، اطلاعات نادرست یا ناقص موجب عدم رضایت مشتریان و نیز عدم رضایت شغلی کارکنان خواهد شد. در سطح تاکتیکی، اطلاعات نامربوط موجب نامطلوب شدن کیفیت تصمیم گیری خواهد شد و سرانجام در سطح استراتژیک انتخاب و اجرای یک استراتژی با استفاده از اطلاعات نادرست یا بی موقع موجب ایجاد مشکل برای سازمان خواهد شد. از سوی دیگر، اطلاعات با کیفیت بالا از لحاظ محتوا به عنوان مثال قابلیت اعتماد، کامل بودن و مربوط بودن به تصمیمات اقتصادی می تواند

نتیجه گیری

به کارگیری اطلاعات از جانب مدیران به امری اجتناب ناپذیر تبدیل شده است. مسئولیت تهیه و ارائه اطلاعات به عهده مدیریت سازمان می باشد. همچنین مدیریت سازمان برای انجام وظایف مدیریتی خود از قبیل برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و کنترل ناچار به استفاده از اطلاعات، بویژه اطلاعات مالی می باشد. از طرفی اطلاعات برای سودمند بودن باید دارای ویژگی هایی از قبیل دقیق بودن، به موقع بودن و مربوط بودن باشد. اطلاعات مالی نیز از جمله مهمترین اطلاعات برای تصمیم‌گیری مدیران می باشد که آن هم باید دارای ویژگی هایی باشد که برخی از این ویژگی ها از جمله "مربوط بودن" و "قابل اتکا بودن" مربوط به محتوای اطلاعات مالی و ویژگی هایی از قبیل "قابل مقایسه بودن" و "قابل فهم بودن" اطلاعات مالی به نحوه ارائه اطلاعات مالی مربوط می شود. افزایش کیفیت اطلاعات از قبیل دقت، کامل بودن و مربوط بودن منجر به کنترل بهتر هزینه و افزایش بهره وری سازمان مثل حاشیه سود و بهره وری در تصمیم‌گیری می گردد. اطلاعات دارای کیفیت پایین اثرات بدی بر هر سه سطح عملیاتی، تاکتیکی و استراتژیک سازمان خواهد داشت. اطلاعات با کیفیت بالا از لحاظ محتوا به عنوان مثال قابلیت اعتماد، کامل بودن و مربوط بودن به تصمیمات اقتصادی می تواند منجر به ارتقاء سازمان در بازار از نظر پشتیبانی اطلاعات (مثل پیش بینی نیازهای مشتری) و افزایش بهره وری در سازمان (با استفاده از تصمیم گیری با کیفیت بالا) می گردد. استفاده از اطلاعات مالی با کیفیت می تواند یاری رسان مدیریت سازمان در راستای دست یابی به اهداف سازمانی باشد. مقایسه صورت‌های مالی سازمان خود با سایر سازمان های مشابه و همچنین مقایسه اطلاعات مربوط به دوره های مختلف به عملکرد مالی و وضعیت مالی سازمان خود پی ببرد تا بتواند تصمیمات مقتضی را با توجه به شرایط موجود به مرحله اجرا درآورد و به اهداف سازمانی مدنظر خود دست یابد.

منابع

۱. ایلخانی، نریمان. (۱۳۸۰)، عوامل ناکارایی بازارهای مالی، نشریه بررسیهای مالی و سرمایه گذاری، شماره ۱، صص ۳۱-۴۲.
۲. سازمان حسابرسی، (۱۳۸۹)، پیوست استاندارد های حسابداری: مفاهیم نظری گزارشگری مالی، نشریه شماره ۱۶۰، قابل دسترسی در: <http://www.accllearn.com/download/index.php?option=comremsitory&Itemid=6&func=fileinfo&id=3>
۳. جعفری، محمد رضا، (۱۳۷۲)، همگونی بین المللی گزارش های مالی، فصلنامه بررسیهای حسابداری، شماره ۶ و ۷، صص ۷۹-۱۰۸.
۴. ثاقب تهرانی، مهدی و تدین، شبنم، (۱۳۸۴)، مدیریت فن آوری اطلاعات، تهران، انتشارات مؤسسه کتاب مهربان نشر. تهران.
۵. رضایی، جواد، (۱۳۸۰)، بررسی تأثیر انتشار گزارش های میان دوره ای بر قیمت و حجم مبادلات سهام شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد مشهد.
۶. صیدی، حجت اله، (۱۳۸۴)، ارزش گزارشگری در عصر اطلاعات، حسابدار، شماره ۱۴۸، صص ۲۶-۲۸.
۷. معاونت اداری مالی سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، (۱۳۸۹)، مجموعه مقالات مدیریتی، قابل دسترسی در: <http://www.iriboffice.ir/LinkClick.aspx?fileticket=5jKiu0Et3bw%3D&tabid=246&mid=634>
۸. مکرمی، یدالله، (۱۳۷۴)، هدف از صورتهای مالی ویژگیهای کیفی اطلاعات مالی: بیانیه پیشنهادی هیئت استانداردهای حسابداری انگلستان، ماهنامه حسابدار، دوره دهم، شماره ۱۱۰، صص ۶-۱۳.
۹. نیکومرام، هاشم، رهنمای رود پستی، فریدون و هیبتی، فرشاده، (۱۳۷۸)، مبانی مدیریت مالی، جلد اول، تهران، انتشارات ترمه، چاپ اول.
10. Capurre, Rafael. (1985) "Epistemological Roots of the information concepts".[on-line]. Available: <http://v.hbi-stuttgart.de/~capurro/trita.htm5>.
11. Delone WH, Mclean E. , (1992). Information Systems Success: The quest for the dependent . variable; 1992. Available at: <http://isr.katz.pitt.edu>. Accessed Jul 20.
12. Foster, George (1986). Financial Statement Analysis, Second Edition.
13. Gorla, N., Toni M. Somers, Betty Wong . (2010). Organizational impact of system quality, information quality, and service quality. J. Strateg. Inform. Syst., doi:10.1016/j.jsis.2010.05.001.
14. Guinchat, Chaire; Menou, Michel. (1987). "General Introduction to the techniques of information and document work". [S.I]: UNESCO21.
15. Marchand, Donald. (1990) Managing information quality. In: Wormell, Irene (ed): Information quality: London: Taylor Graham.
16. Wild, Ken and Carter. (1995). "filling the Gap for Small Companies". The Journal Accounting. January. P80.